

L. H. Haney: Business Organization and Combination, 1914. — Prof. Jones: The Trust Problems in the United States. — Trade Association Activities, 1923. — A. Brockings: Industrial Ownership, 1925. — L. C. Marshall: Business Administration, 1924. — J. Russell Smith: The Elements of Industrial Management, 1915. — J. C. Duncan: Principles of Industrial Management, 1914. — D. S. Kimball: Principles of Industrial Organization, 1923. — H. L. Gantt: Organizing for Work, 1919. — Hospodářské a technické časopisy.

ZPRÁVY A NÁZORY.

Ukončení kontroly rakouského hospodářství.

V loňském prosincovém zasedání Společnosti národů bylo zásadně usneseno, že kontrola nad rakouským finančním hospodářstvím prováděná generálním komisařem ve Vídni má být skončena dne 30. června 1926, pakliže do té doby bude předložena uspokojující státní účetní uzávěrka za r. 1925. Tuto závěrku Rakousko předložilo včas a splnilo formální i věcné předpoklady zrušení kontroly. Účetní závěrka ukázala poměrně velmi příznivý vývoj státních financí za r. 1925. V původním rozpočtu byly příjmy preliminovány obnosem 856·85 mil. šilinků, ve skutečnosti dosáhly 1076·96 mil. (+ 220·1 mil.), výdaje v rozpočtu byly odhadnuty na 930·46 mil. a činily 1005·1 mil. (+ 70 mil.), takže na místě očekávaného schodku ve výši 73·6 mil. šil. bylo docíleno 76·45 mil. přebytku. Výsledek roku 1925 jest proti rozpočtu příznivější celkem o 150 mil. š.

Proto mohlo se finanční komité Společnosti Národů usnésti dne 7. června t. r. na tom, aby finanční kontrola skončila dnem 30. června 1926. Komité konstatovalo, že data uvedená v předložené účetní uzávěrce odpovídají daným podmínkám a prohlásilo, že jest zaručena finanční stabilita Rakouska. Při zkoumání všeobecné hospodářské a finanční situace rakouské došlo komité k závěru, že přes hospodářskou depresi není pokračování kontroly oprávněno. Rozpočet jest déle jednoho roku v rovnováze, měna jest stabilisována již po dobu delší tří let a jest zajištěna. Docílená stabilita musí, jak komité praví, býti udržována opatrnou správou, jejíž nutnost jest rakouské vládě známa.

Následkem tohoto usnesení, které bylo Společností Národů schváleno, končí se činnost generálního komisaře a Rakousko získává počínaje dnem 1. července t. r. opět svou hospodářskou suverenitu v značném rozsahu. Ovšem některá omezení budou trvati i po zrušení kontroly.

Předně byla na další tři léta prodloužena činnost zahraničního poradce Rakouské národní banky, na kterou největší a někdy i rozhodující vliv má Bank of England. Dále platí ustanovení usnesené v Ženevě v prosinci 1925, že kontrolu bude možno obnoviti do 10 roků, kdyby bylo nebezpečí špatného finančního hospodářství v Rakousku, takže by finanční a hospodářská stabilita byla ohrožena.

Rakousko nemá volnosti v uzavírání zápůjček, nýbrž pro státní zápůjčky jest třeba zvláštního svolení. Také potrvá dále kontrola nad výnosem tabákového monopolu a cel, který jest zástavou pro úrokovou a umořovací službu půjčky Společnosti Národů. Prováděti bude ji vlastně v zastoupení kontrolního komitétu jeden úředník z úřadu generálního komisaře, který zůstane ve Vídni. Tomuto úředníku náležeti bude též kontrola nad použitím zbytku půjčky Společnosti Národů.

Nehledě k uvedeným omezením bude jinak finanční hospodářství rakouské, zejména stanovení výše rozpočtu, úplně suverénním.

Z těchto omezení nejdůležitější jest nutné schvalování nových výpůjček a pak otázka dispozice zbytku půjčky Společnosti Národů. Celková částka této půjčky činila 650 mil. zl. K., avšak vyplaceno bylo Rakousku pouze 630 mil. zl. K. Tato suma se ještě značně zmenšuje o výlohy a provize, které byly spojeny s jejím opatřením. Původně se počítalo, že celá půjčka bude spotřebována do konce r. 1924. Zatím však zbývá z ní ještě obnos přesahující 280 mil. šil. Tímto obnosem bylo už z největší části disponováno. Pro investice, elektrisaci a pro úvěry na zvelebení mlékáren jest pro rok 1926 a 1927 určeno 176 mil. š., v poslední schůzi uvolnil finanční komitét 27 mil. š., pro stavbu dálkového kabelu. Dále rozhodnuto bylo finančním komitétem o 50 mil. š., které rakouský stát měl dosud k dispozici jako základ pro pokladniční hotovost. Na anglický návrh použije se těchto 50 mil. š. k splacení státního dluhu Národní bance. Tento státní dluh byl od založení Národní banky zmenšen z 256 mil. na 183 mil. šilinků. Tímto způsobem bude tedy naloženo se zbytky půjčky Společnosti Národů, takže celá půjčka bude vyčerpána.

Jelikož rakouský fiskus pozbuje oněch 50 mil. š., kterých používal k doplnění pokladniční hotovosti a k vyrovnání časových neshod mezi příjmy a vydáními, bylo nutno se postarati o to, aby obdržel nějakou náhradu. Rovněž na anglický podnět předložila rakouská vláda v Ženevě návrh na vydání krátkodobých pokladničních poukázek nejvýše do obnosu 75 mil. š. Maximální doba oběhu jest určena na 6 měsíců, splatnost těchto poukázek nesmí přesahovati dobu 15 dní po uplynutí finančního roku. Vydávány budou moci býti jen pro pravidelné potřeby pokladniční. Tyto poukázky budou přijímány k lombardu Národní bankou, pokud budou opatřeny indosamentem solventní soukromé osoby. Stanovy Národní banky budou za tím účelem změněny. Návrh rakouský byl schválen finančním komitétem. Rakousko vrací se tak k methodám opatření peněz pro přechodnou dobu, jaké byly obvykly v době předválečné. Po dlouhé době obrátí se Rakousko poprvé na domácí peněžní trh se žádostí o půjčku.

Skončení finanční sanace a zrušení kontroly vybízí k tomu, abychom se rozhlédli po výsledcích t. zv. ženevského plánu v Rakousku. Počátek této sanační akce lze datovati od 1. ledna 1923. Sanace Rakouska měla počítí stabilisací měny a vyrovnáním státního rozpočtu. Tím měl býti dán rámeček pro celou obnovu hospodářskou. Stabilisace a také reforma rakouské měny se velmi dobře zdařily. Kurs koruny zůstal nezměněn od podzimu 1922 a vykazuje v posledních letech úplnou stabilitu. Měnová reforma, která zavedla šilinkovou měnu, uvedla měnovou jednotku již v pevnou relaci k zlatu. Stav rakouské cedulové banky může býti označen

za velmi dobrý. Celková zásoba drahých kovů a devis činila koncem května t. r. 515 mil. š., oběh bankovek a žirové pohledávky cirká 830 mil. šilinků, tedy průměrná kovová a devisová úhrada činí asi 60%.

Také přechod od korunové měny k šilinkové provádí se v Rakousku velmi dobře bez otřesů národního hospodářství a to ve formě paralelní měny. Vývoj rakouských financí předčil původní očekávání, avšak neodpovídal ve své podstatě sanačnímu programu.

Schodek r. 1922 obnášel asi 600 mil. š., r. 1923 jen 205 mil. proti preeliminovaným 237 mil., pro r. 1924 počítalo se se schodkem 84 mil. š., avšak tento rok skončil již přebytkem a konečně r. 1925 skončil značným přebytkem. Při tom jest nutno uvést, že i r. 1925 byly značné investice hrazeny z běžných příjmů.

Tento příznivý vývoj má však také stinnou stránku. Původní sanační plán počítal s tím, že rovnováhy rozpočtové bude dosaženo hlavně snížením vydání, ve skutečnosti však docílilo se toho především zvýšením příjmů. Výše rozpočtů nepřetržitě stoupá. V rozpočtu na r. 1923 činily hrubé výdaje státní správy 627 mil. š., na r. 1926 891 mil. š., hrubé příjmy 466 mil. š., resp. 801 mil. š. Následkem toho došlo také k stálému zvyšování daňového zatížení. V tomto bodě nebyl splněn ženevský program, neboť rozpočty rakouské zůstaly daleko za „normálním rozpočtem“, který sanační plán měl na mysli. Na tuto okolnost stále poukazoval generální komisař M. Zimmermann, avšak bez velkého úspěchu.

Další složkou sanačního plánu bylo zmenšení počtu státních zaměstnanců, které se mělo provést v počtu 100.000 osob. Dosud propuštěno bylo ca. 85.000 zaměstnanců státních, takže zbývá jich včetně železnic a ostatních podniků 181.500. Očekávaná finanční úleva se však dostavila jen v malém poměrně rozsahu, jelikož nebylo postupováno tak, jak původně se očekávalo.

Kontrola rakouského hospodářství prosadila také četné jiné prospěšné změny. Tak zasluhují zmínky zvláště reforma provozu státních podniků, nová úprava státní účetní služby a rozšíření pravomoci nejvyššího účetního dvoru a dále změna finančního vyrovnání mezi státem a zeměmi. Toto vyrovnání však dosud nebylo upraveno tak, jak by toho žádalo národní hospodářství, na země a na obce se finanční kontrola nevztahovala, takže jejich rozpočty nebyly omezovány a to druhdy i na úkor státu.

Finanční kontrola zasahovala nepřímo též do jiných oborů hospodářské politiky a vykonávala tímto způsobem vliv na celé hospodářství.

Pokračující hospodářská konsolidace projevuje se také v zlepšení poměrů na peněžním trhu a v stoupání úspor. Počátkem června činily úsporné vklady u všech rakouských ústavů na 760 mil. š. Měsíční vzestup přesahuje nyní 20 mil. š. Také cenová hladina se poměrně ustálila, výše důchodů pak stoupá.

Proti finanční a měnové konsolidaci uvádí se trvalá hospodářská deprese, která se projevuje zejména ve velkém počtu nezaměstnaných. (Koncem května t. r. podporovaných nezaměstnaných bylo na 125.000). Tato deprese souvisí s několika okolnostmi. Její příčiny lze hledati v následcích předcházející velké inflace, v nepříznivé evropské hospodářské situaci a v ochranářské obchodní politice, dále v obtížích změny vnitřní

struktury rakouského hospodářství a konečně ve vlastní rakouské hospodářské politice. Po zklamání z výsledku loňské expertisy Společnosti Národů obrátilo Rakousko svou pozornost právě k zmíněné nutnosti hospodářské přeměny a k možnosti nápravy vnitřní hospodářské politiky. V otázce první jest to hlavně podpora zemědělství a zemědělského průmyslu, převod části dělnictva do zemědělství, změna obchodní politiky, v otázce druhé úlevy daňové, úlevy v oboru sociálních dávek, podpora vývozu pomocí různých úlev.

Rychlé překonání rakouské deprese nelze očekávat příliš brzy, souvisí se zlepšením mezinárodní a zejména středoevropské situace hospodářské a s provedením přizpůsobení rakouského hospodářství změněným celkovým podmínkám.

Vzestupný vývoj, který lze přes nynější depresi pozorovati, nebyl by možný, kdyby neměl rámec stabilisované měny a vyrovnaného rozpočtu. Nad zachováním obou bděla dosud finanční kontrola Společnosti Národů, která byla rakouské vládě velmi často vhodnou nepřímou podporou. Rakouská vláda mohla odmítnouti různé požadavky vznášené na stát poukazem na veto generálního komisaře. Tato opora bude nyní rakouské vládě scházeti. A přece bude nutno pokračovati stejným způsobem jako dosud. Závisí na vývoji vnitřních politických poměrů, jak bude Rakousko dále hospodařiti. Bylo by nebezpečným pro jeho hospodářskou sanaci, kdyby zvětšovalo státní výdaje a zatěžovalo výrobu. Rakousko bude musiti další usilovnou drobnou prací snažiti se o zlepšení své situace. Jest proto správným, že sice kontrola byla zrušena, avšak že zůstala ještě některá omezení, která budou nutiti Rakousko, byt jen nepřímo, k správné hospodářské politice. Finanční sanace jest skončena, měna jest stabilisována a rozpočet dobře vyrovnan, rakouské hospodářství dostalo pevný rámec pro další svůj vývoj. Sanační akce splnila tento svůj účel a dala příklad pro restauraci hospodářství určitého státu mezinárodní součinností. O některých zajímavých otázkách s touto akcí souvisejících se zmíníme ještě zvláště.

Ant. Basch.

Finanční předlohy v Holandsku.

(Dopis z Haagu).

Používám rád pozvání redakce tohoto časopisu, abych napsal článek o některých návrzích finančních zákonů, které holandský ministr financí právě předložil parlamentu, tím spíše, že se mi tím poskytuje možnost, abych projevil národu československému své velké sympatie, jež ještě vzrostly za mého pobytu ve Vaší republice u příležitosti kongresu Mezinárodní organizace průmyslových zaměstnavatelů. Myslím, že původ této sympatie se zakládá na totožnosti snah národa československého a holandského, na jejich velké lásce k svobodě a jejich hlubokém přesvědčení o povinnostech z ní plynoucích. Oba národy se snaží dokázati, že nevitězí počet, nýbrž morální hodnota ideí a kultury.

Vraťme se však k věci, k návrhu finančních zákonů, které se stanou brzy předmětem jednání v obou našich sněmovnách. Dvě úvahy jsou základem těchto návrhů. Především jest královna vláda názoru, že příliš